

ALEXANDRU C.GOLESCU ȘI UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR, ÎN LUMINA UNOR SCRISORI INEDITE, DIN PRIMĂVARA ANULUI 1849

de CONSTANTIN ILIESCU
VASILE NOVAC

Biblioteca Academiei Române păstrează 62 de scrisori ale lui Alexandru C.Golescu, supranumit și Albu, adresate lui Ion Ghica, între anii 1849-1853, majoritatea concepute și expediate din Brussa, ce n-au văzut încă lumina tiparului. Din aceste scrisori, ca și din cele publicate de George Fotino¹, ni se relevă un apostol al luptei pentru unitatea națională a tuturor românilor, cărui nici pe departe nu i s-a acordat atenția meritată.

Spre deosebire de frații săi mai mari, Ștefan și Nicolae, sau de alți corifei ai revoluției și emigrației, viitori ctitori ai României moderne, el n-a ocupat funcții oficiale, cu excepția celei de membru în Comitetul revoluționar de la 1848, înființat în anul 1851, dar a fost totdeauna în fruntea mișcării, fiind sufletul, animatorul și făuritorul a numeroase proiecte și variante, cel care a îndemnat, a insistat cel mai mult pentru grăbirea organizării luptei pentru înfăptuirea unității și independenței naționale. El a preferat să rămână soldatul, cel care trebuie să se sacrifice în timpul luptei sau care să procure mijloacele pentru pregătirea ei, dar n-a uitat să mustre, să-i certe pe cei ce conduceau, dacă i se părea că nu dau dovadă de suficientă râvnă sau abilitate în împlinirea datorităților ce le incuba rolul de capi ai mișcării.

Am relevat, aiurea², rolul pe care l-a jucat la Paris și București, în anii 1837-1839, și în Munții Apuseni, în 1848-1849, în cele două momente cruciale ale încercării de realizare a unității naționale.

Încă din 22 martie 1849, Alexandru G.Golescu, supranumit Negru sau Arăpila, știa că vărul său, Alexandru C.Golescu, "a fost obligat să părăsească Transilvania pentru că nu înceta să facă propagandă contra Austriei și Rusiei și în favoarea unei alianțe cu maghiarii"³. În aprilie 1849, Alexandru și Radu C.Golescu se aflau deja exilați și internați la Brussa, după cum scrie Zoe C.Golescu, fiului ei cel mare Ștefan⁴. Din anul 1849 academicianul. G.Fotino a publicat doar scrisoarea lui Albu Golescu din 5/17 decembrie către Ștefan și Nicolae C. Golescu, Alexandru G.Golescu și Dimitrie Brătianu. Toate gândurile, frământările și acțiunile lui Alexandru C.Golescu, înfățișate de el însuși, între aprilie și iunie 1849, pot fi cunoscute numai din scrisorile sale către Ion Ghica, pe care le vom

prezenta mai jos. Deoarece autorul acestor epistole nu obișnuia să și le dateze, încercarea de a le pune într-o anumită ordine ne aparține, ținând cont uneori și de ordonarea făcută de Biblioteca Academiei.

După două săptămâni de la sosirea la Brussa, Alexandru Constantin Goleșcu se plângea lui Ghica de a nu fi primit nici scrisori, nici ziare de la Constantinopol, neștiind dacă tăcerea e datorată "lenei voastre sau a unei erori a poștei"⁶.

Prima grijă a exilaților și, implicit, a lui Alexandru C. Goleșcu a fost să întocmească un memoriu colectiv, care trebuia înmănat ministrului turc de externe în vederea eliberării lor de la Brussa. Memoriul a fost trimis printr-un prieten turc, Ali-effendi, care s-a preocupat pentru a li se oferi condiții bune de viață, dar, prin plecarea acestuia se socotea că "poziția noastră va deveni insuportabilă". Cu toate că "Brussa este un paradis", cu "pâraie, cascade, munți, că toate seducțiile naturii și-au dat întâlnire", Goleșcu se lamentează: "la ce bun, dacă inima refuză cu toată puterea; ea este peste tot, afară de aici, este în Italia, în Ungaria, în Valahia, în Franța... plâng toate popoarele Europei visurile lor frumoase, minunatele speranțe pe care le-au cunoscut în anul trecut și care, astăzi, toate sunt în vânt". Pentru înfrângerile suferite, el acuză, în primul rând pe revoluționarii Europei, chemându-i la judecată în fața popoarelor: "Ah, comuniști francezi, republicani italieni și voi unguri orgolioși, vă învinuiesc pe toți și din tot sufletul meu și dacă ași avea pană, v-ași chema la judecată în fața tribunalului popoarelor. Voi sunteți cauza nenorocirilor noastre prezente, pentru că nu este o Franță mândră cu o singură voință, o Germanie pregătită, o Italie liberă și organizată, o Ungarie independentă, o Turcie tare și puternică și că despotismul singur a triumfat și că patria mea geme în rușine și nenorocire; blestem pe voi, instrumente oarbe ale despotismului"⁸.

Această primă epistolă din Brussa mai cuprinde rugămintea ca, atât Ghica cât și Crețulescu, să le trimită scrisori foarte lungi și detaliate, să sprijine cererea individuală a lui I. Magheru și să facă eforturi pentru eliberarea tuturor exilaților: "Ioane, înțelege-te tu cu prietenul nostru Ali-effendi, și faceți amândoi imposibilul pentru a obține eliberarea noastră, a tuturor; înțelege tu bine: a tuturor și a nu a câtorva numai; în ce mă privește, voi refuza toate favorurile personale"⁹.

Într-o a doua scrisoare, Al. C. Goleșcu începe prin a-i mulțumi lui Ion Ghica pentru epistola ce le-a trimis și pentru angajarea de a le scrie și pe viitor. Goleșcu îi pretinde să le trimită știri săptămânal, iar prin "purătorul acestui pachet, sper absolut că tu-mi vei scrie cel puțin două cuvinte asupra afacerilor ungarilor că aici s-a răspândit zvonul că ei au intrat în Viena, și încă două cuvinte despre nefericitele noastre patrii a căror soartă se zice că a trecut din mâinile Turciei în cele ale Rusiei. Dumnezeu să ne ocrotească de un asemenea destin! Ni s-a mai spus că 40 de valahi și moldoveni vin să se unească în curând cu noi, că pașa de aici, Mustafa-Nuni, va fi chemat la Constantinopol și, în locul său, Poarta va trimite pe Risat-pașa, în fine, că în minister s-au făcut noi epurări și că cei care au

fost eliminați erau toți, mai mult sau mai puțin, suspectați de mozaism”¹⁰. I se cere confirmarea sau infirmarea celor auzite de ei, precizându-i că, în cele două scrisori pe care i le-a trimis mai înainte “vorbeam mult de starea noastră morală, de descurajarea noastră și de mare dorință pe care o resimțim de a ne vedea în curând liberați”¹¹. În acest sens, îi trimite petiția de care i-au vorbit și lui Ali-effendi, lăsând la latitudinea lui Ghica să i-o arate sau nu turcului, și chiar s-o schimbe, dacă nu va plăcea redactarea, urmând ca ei s-o retranscrie și să i-o retrimită. Până la acea dată nu cunoscuseră decât pe consulli francezi și austrieci din Brussa, pe care-i caracterizează ca “oameni foarte buni și foarte amabili”¹². Rugându-l pe Ghica să îi expedieze prin Ambasada engleză sau franceză, la București, două scrisori, îi precizează că cea scrisă și destinată de el lui Ioan Cantacuzino, poate să o citească deoarece “ea are ca scop de a combate descurajarea tineretului nostru din țară”¹³. În numele celorlalți tovarăși de exil solicită să li se trimită cărți, unele manuale pentru studiu, ziare și reviste. Mai solicită informații despre alți români din capitala Turciei nominalizându-l pe Nicolae Crețulescu; lui C. Negrii și V.Alecsandri să le trimită “salutări amicale”, iar lui T.Rășcanu să-i reamintească promisiunea de a le face o vizită. Să vină “acum” pentru că “mai târziu va fi foarte cald”. Îi mai solicită să confirme zvonul că Nicolae Golescu, Cristian Tell și Ion Heliade Rădulescu ar fi blocați la Atena din lipsa banilor, și, totodată, să trimită scrisoarea lui Cernătescu la Viena, unde-l va găsi pe I.Maiorescu¹⁴.

Într-o a treia epistolă către amicul din Constantinopol, Alexandru C.Golescu îi înfățișează concluziile la care a ajuns emigrația de la Brussa, după săptămâni de dezbateri, asupra organizării și conducerii emigrației moldo-valahe.

Mai întâi, este bucuros să afirme: “în unanimitate, am recunoscut necesitatea fuziunii celor două cauze într-una singură, astfel mai mulți valahi, mai mulți moldoveni în viitor, dar patru milioane de români în locul a două provincii, a două interese, două aspirații care adesea se opuneau, se distrugeau între ele, astăzi, și pentru toate timpurile care vor urma, nu va mai fi în spiritul tineretului nostru decât o patrie, un interes, o dragoste, decât un singur și același devotament”¹⁵. Lui Alexandru C.Golescu îi plăcea să creadă că, prin această hotărâre, fiecare exilat va fi mai zelos în credința sa și în sfințirea cauzei, că va face imposibilul și va sacrifica totul, până la propria-i personalitate. De aceea, chiar cei care erau legați prin afecțiune și încredere de cei trei foști locotenenți, ce fuseseră până atunci în fruntea emigrației “la recomandarea câtorva dintre noi”, i-au abandonat, având în vedere doar “apropierea celor două provincii, pentru a realiza această unitate atât de lăudabilă, atât de utilă fericirii celor două țări”¹⁶.

Pentru că, în fapt, acesta era răspunsul celor de la Brussa la propunerea, din 8 martie 1849, a emigrației din Constantinopol, al cărui secretar era Nicolae Bălcescu, de alegere a lui Constantin Negrii ca șef al emi-

grației române¹⁷. Exilații de la Brussa cer ca, pe lângă acest cap, ce va fi puterea executivă, "să aibă un comitet de 5 membrii, putere legislativă și deliberativă asupra intereselor celor două țări"¹⁸. În cazul în care șeful va fi valah, să fie aleși trei moldoveni în Comitet, iar de va fi moldovean, să fie trei munteni. Trecând la vot pe baza acestor principii, rezultatul scrutinului, la Brussa, a fost: "Negri a obținut 15 voturi și N.Golescu cinci, ca prezident sau șef..., iar pentru Comitet s-au obținut: Eliade patru voturi, N.Golescu șapte voturi, Alecsandri 20 voturi, A.Golescu Negru 16 voturi, Cristian Tell 10 voturi, I.Brătianu 2 voturi, Ștefan Golescu 3 voturi, N.Bălcescu 2 voturi, I.Maiorescu 1. Dintre moldoveni, necunoscând destul de bine tineretul lor, noi n-am votat decât pentru unul singur Alecsandri, cunoscut de toată lumea; noi așteptăm ca voi să trimiteți numele lor la mai mulți intimi, titlurile lor la stima publică pentru ca noi să judecăm definitiv"¹⁹. Alegerea unui comitet de cinci, pe lângă șef, este criticată de către Ion Ghica, la 4 iunie 1849. Scrisoarea publicată de Ion Roman nu este trimisă emigrației din Paris, ci celei din Brussa, cu șapte argumente²⁰.

A patra scrisoare pe care o comentăm, din primăvara anului 1849, cuprinde două preocupări majore ale lui Alexandru Constantin Golescu: grija pentru asigurarea instrucției, în apusul Europei, a tinerilor colegi de exil, pentru a putea fi utili României viitoare, ca și strădania sa de a părăsi Brussa, pentru a pleca în Moldova, Bucovina, Transilvania și Banat, atât pentru găsirea de bani pentru viitoarea revoluție, cât și pentru stabilirea de contracte cu patrioții români din provinciile amintite. În acest sens, îl roagă pe Ghica să-l sprijine pe Cernătescu pentru a-și termina studiile istorice și filozofice la Paris, fiind unul dintre cei mai capabili dintre toți și care promite (dacă va fi dat să termine studiile) "servicii reale țării", apreciind că doar "el și Andreescu (viitorul general G.Adrian) sunt cei mai conștiințioși și cei mai dăruți muncii intelectuale, care, mai devreme sau mai târziu, trebuie să producă ceva"²¹.

Toți tinerii săi colegi de exil l-au însărcinat să-i spună lui Ghica de aversiunea lor de a avea servicii în Turcia; nu vor primi decât dacă "întreaga speranță de a-și termina studiile la Paris, prin nu importă ce ajutor (de la Turcia sau de la propriii lor concetățeni)... va fi strânsă pentru totdeauna"²².

Întrucât mama sa și Ahmet-effendi fac eforturi, la Constantinopol, spre a-l elibera pe el și pe fratele său, Radu.C.Golescu îl roagă și pe Ghica să-și folosească influența pe lângă Ali-pașa. În acest scop, Alexandru C.Golescu dorea să plece în Moldova pentru "realizarea de fonduri atât de necesare cauzei generale". Ghica va trebui să-i dea "scrisori de recomandare, călduros scrise"²³. Era hotărât să nu părăsească Moldova fără a obține două-trei mii de ducați, după care se va îndrepta spre Bucovina și Transilvania, "pentru a servi câteva luni de corespondent". Din Ardeal și Banat, va pleca la Paris, spre a se îngriji de sănătatea sa morală și fizică, căci "dacă nu voi face nimic, foarte curând voi părăsi această viață și nu vreau să mor înainte de a vedea locurile sfinte românești unite într-un singur mănunchi"²⁴.

Singura epistolă datată de Alexandru C.Golescu, din acest lot, este un bilet, din 15 mai 1849, ce însoțea un pachet și niște bani cu care se însărcinase domnul Schwab, consulul Austriei din Brussa, și din care aflăm doar că Ion Ghica locuia, atunci, "vizavi de grădina ambasadei Angliei"²⁵.

Ultima scrisoare pe care o prezentăm aici, nedată de emitent, este, după cum reiese din conținutul ei, din 9 iunie 1849. Ea este deosebit de relevantă pentru frământările, gândurile și planurile celui mai mic dintre frații Golești. Epistola debutează cu evocarea problemelor pe care și le-a pus la sosirea sa în Transilvania, după fuga de pe ghimiile turcești, în septembrie 1848; "din ziua în care eu am pus piciorul în Banat și Ardeal, n-am încetat de am pune adesea această chestiune: care trebuie să fie linia de conduită pe care tot românul, abstracție făcând de provincia de care aparține, trebuie să țină în diferendurile care există între Austria și Ungaria, între aceasta din urmă și provinciile pe care vrea să le încorporeze"²⁶. Cu trei săptămâni în urmă, înainte de a fi citit ziarul la Pologne, "aceeași chestiune s-a oferit spiritului meu, dar, de această dată, soluția atât de dorită a problemei, atât de complicată, m-a satisfăcut complet"²⁷. Alexandru C.Golescu evocă primele discuții cu polonezii, probabil din 1837; "eu îmi aminteam conversațiile noastre pe care le-am avut cu polonezii la Paris, pretențiile lor asupra Bucovinei, Basarabiei și chiar a Moldovei, pe urmă pretențiile nu mai puțin nedrepte ale ungarilor asupra Ardealului și Banatului, pe urmă, în fine, propria noastră poziție față de Turcia și-mi aminteam, în același timp, împărțirea Poloniei în tâlhăria comisă de cei trei mari despoți în ziua mare și în vederea întregii Europe. Sprijinul meu se întristează la ideea că aceiași soartă va putea fi rezervată scumpei noastre României, cu această singură diferență că noua tâlhărie, în loc să fie opera a trei despoți, va fi a celor trei guverne liberale și că așa cum între Austria, Prusia și Rusia a fost solidaritate de furt și și-au dat ajutor mutual, chiar între cele trei prime guverne va fi identitatea intereselor pentru a perpetua un act nedrept și aceasta în ciuda întregului lor liberalism, iar cât despre Europa, dorința și nevoia de a avea o bucurie este așa de mare, încât ea va închide ochii la aceasta"²⁸. Sub această impresie, Golescu se întreabă: "până la ce punct, ca români, trebuie să dorim căderea țarului și până la ce punct, de asemenea, trebuie... să luăm noi înșine parte la lupta îndârjită care susține pe ungaro-poloni contra despotismului moscovit"²⁹. Din punct de vedere diplomatic el socotește că umilirea Austriei și Rusiei duce la constituirea Poloniei și Ungariei, dar "nu prea mult ca acestea două din urmă să fie totdeauna în necesitatea de a respecta naționalitatea provinciilor române"³⁰. Răspunsul, însă, nu-l satisface de loc din punct de vedere "al libertății generale al altor popoare. Căci "Rusia, Prusia și Austria" rămân încă puternice, fiind totdeauna de temut"³¹.

Presupunând că ungarul și polonezii vor persista în pretențiile lor nedrepte, Golescu era mai revoltat împotriva polonezilor "care au trecut

prin toate nenorocirile, care suferiseră toată nedreptatea altora, urmând acum, la rândul lor să fie nedrepti, vrând să uzeze de avantajul lor contra unei națiuni slabe, prietene, și aceasta când ei înșiși nu sunt încă siguri dacă vor reuși, dacă vor exista. La această ultimă reflecție sufletul meu se revoltă; nu, imi zic, aceasta nu e posibil, polonezii nu pot să dovedească a fi pentru națiunile vecine, ceea ce țarul a fost pentru ei..."³².

Socotind, totuși, că atât polonezii cât și turcii nu pot fi decât prietenii și aliații românilor, el consideră că pe cei "doi vecini", pe cele "două guverne" se poate conta "că vor respecta naționalitatea română. Ungurii! aceștia sunt interesați să ne fure naționalitatea bănățenilor și ardelenilor pentru a se mări, căci fără aceștia din urmă, nu le rămâne din tot teritoriul decât o câmpie nisipoasă pentru întreaga populație de 4 milioane și jumătate de locuitori"³³. În continuare, Golescu aprecia că, împotriva ungarilor, nu putem opune singuri, mai întâi datorită bănățenilor și ardelenilor, al căror sentiment național "este mai puternic dezvoltat ca la noi" și apoi, prin alianța cu polonezii, "care nu vor suferi niciodată ca confrății lor dalmato-croați să fie subjugați, absorbiți de elementul maghiar"³⁴. Din acest motiv, el afirmă că sufletul său "nu mai este chinuit, neliniștit pentru frații mei, pentru viitorul rasei române"³⁵. De aceea, crede că "noi, moldo-valahii să îmbrățișăm cu căldură cauza ungarilor, polonezilor contra austriecilor, contra rușilor; noi putem, de asemenea, muri de bucurie, siguri că România va fi respectată și că, într-o zi, ea va renaște mai frumoasă ca niciodată"³⁶. Având în vedere reticența bănățenilor și ardelenilor de a se bate alături de unguri, Alexandru C. Golescu socotește că ei să se organizeze în legiuni, sub conducerea generalilor polonezi și să meargă să lupte în Bucovina și Polonia. După izgonirea rușilor din Bucovina "angajând locuitorii acestei porvincii să declare înaintea întregii Europe căci vor să se unească cu confrății lor moldoveni", iar de acolo "dacă succesele continuă în tot timpul în favoarea popoarelor, a libertății, să invadeze Basarabia cu 10.000 de români și să-i aducă la încorporarea la Turcia, la Turcia progresivă și liberală"³⁷. Dacă guvernul otoman va avea curaj, va proceda la fel în Crimeea și Circasia. "Odată Basarabia, Moldova, Bucovina, Valahia unite sub Turcia, nu-mi pasă de Ungaria, dacă ea persistă în egoismul său"³⁸, declară mai departe Al. C. Golescu.

Regretând foarte mult că n-a rămas în Transilvania, amintindu-și că "astăzi, miercuri, este ziua memorabilă a arestării și peste două va fi a acceptării proclamației noastre", exprimându-și credința în viitorul țării și în Dumnezeu, Alexandru C. Golescu, încheia optimist: "având credință în cauza noastră și în Dumnezeu, să fim convinși că eforturile tuturor popoarelor nu vor fi pierdute pentru umanitate ca și pentru nefericitele noastre țări"³⁹.

Către sfârșitul scrisorii continua să-l roage pe Ghica să transmită salutările sale amicale lui N. Crețulescu și I. I. Filipescu "Curcan", moldovenilor: Negri, Ionescu și Alexandri și, "mai ales, toată inima mea, tot ce este efuziune și entuziam în sufletul meu, pentru Czaika și bravii săi nobili și

generoși compatrioți”⁴⁰.

Scrisorile pe care le-am prezentat, mai sus, sunt singurele păstrate și cunoscute până acum, din lunile aprilie, iunie 1849. Ele ne ajută la cunoașterea activității desfășurate de Alexandru C.Golescu care constă în încercarea de a organiza eliberarea tuturor exilaților de la Brussa, preocuparea de a obține bani și aprobare de la guvernul otoman pentru ca tinerii internați în Asia Mică să-și termine studiile în Franța, grija pentru ridicarea moralului tineretului din țară, informarea permanentă cu situația politică a Europei, continuarea instrucției pentru toți “căzușii”.

Activitatea sa de căpetenie, însă, și în acest răstimp, a fost de a găsi căile și mijloacele cele mai potrivite pentru unirea “într-un singur mănunchi” a tuturor provinciilor românești.

NOTE

1. Fotino, G., *Din vremea Renașterii naționale a Țării Românești, Bolerii Golești*, vol II-IV, București, 1939.
2. Novac, Vasile, *Goleștii și unitatea națională în timpul revoluției române de la 1848-1849*, în *Studii și comunicări*, vol II, ed. de Muzeul Județean de Istorie și Etnografie Vrancea, Focșani, 1979, pp.77-83.
3. Fotino, G., *op.cit.*, vol.II, p.256.
4. *Ibidem*, p. 271.
5. Biblioteca Academiei Române. *Correspondență, scrisoarea lui Alexandru C.Golescu către Ion Ghica*, S 24(3)/DCXV, f.1.
6. *Ibidem*, f.2.
7. *Ibidem*.
8. *Ibidem*, S 24(1)/DCVX, f.1.
9. *Ibidem*.
10. *Ibidem*.
11. *Ibidem*.
12. *Ibidem*.
13. *Idem*, S 24(5)/DCXV, jf, 1.
14. *Ibidem*.
15. Bălcescu, N., *Opere*, IV. *Correspondență. Scrisori, memorii, adrese, documente. Note și materiale*, București, 1966, p. 335-336.
16. Biblioteca Academiei Române. *Scrisorile lui Al.C.Golescu către Ion Ghica*, S 24(5)/DCXV, f.1.
17. *Ibidem*, ff 1-2.
18. Ghica, Ion, *Opere*, V. Ed. îngrijită, studiu introductiv, Note și comentarii, bibliografie și indici de Ion Roman, București, 1988, p. 145-147 și p. 503.

19. Biblioteca Academiei Române. Scrisorile lui Alexandru C. Golescu către Ion Ghica, S 24(6)/DCXV, f. 1.
20. Ibidem, f. 2.
21. Ibidem.
22. Ibidem.
23. Ibidem, S 24(4)/DCXV.
24. Idem, S 24(27)/DCXV, f.1.
25. Ibidem.
26. Ibidem, f.1 v.
27. Ibidem, f. 1 v.
28. Ibidem.
29. Ibidem, f. 1 v-2.
30. Ibidem.
31. Ibidem, f. 2.
32. Ibidem.
33. Ibidem.
34. Ibidem.
35. Ibidem, f. 2 v.
36. Ibidem, f. 3.
37. Ibidem, f. 3 v.
38. Ibidem.

**AL.C.GOLESCU AND THE UNIFICATION OF ALL ROMANIANS,
IN THE LIGHT OF SEVERAL UNPUBLISHED LETTERS
WRITTEN IN THE SPRING OF 1849**

- Abstract -

The unpublished letters dealt with in this paper belong to the manuscript fund of the Library of the Romanian Academy. They refer to Alexander-C.Golescu's activity in the years of his exile.

The letters are dated April/June, 1849 and they contain information regarding Al.C.Golescu's attempts to organize the liberation of those exiled at Brussa, his concerns about the young people from Minor Asia. Most of his activity was focused upon finding possibilities for those exiled to graduate from their studies in France.

These documents are relevant, first of all, for Al.C.Golescu's major interest in finding both the ways and means for the unification of the Romanian provinces.

Translated by Daniela Zdrenghia